

EEN SCHREEUW OM RECHT

Dries van Agt

EEN SCHREEUW OM RECHT

De tragedie van het Palestijnse volk

2009

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor Eugenie

Copyright © 2009 A.A.M. van Agt
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagillustratie Bruno Fert / Corbis
Foto auteur Corbino
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker
Druk Koninklijke Wöhrmann, Zutphen
ISBN 978 90 234 5483 0
NUR 680

www.debezigebij.nl

INHOUD

Dankwoord	7
Chronologie	8
1 Olijfboom	19
2 Kolonisatie	29
3 Pogroms in Hebron?	39
4 Opgekooid in enclaves	52
5 De muur	58
6 Waarop stuurt Israël aan?	68
7 Het zionistische project	86
8 Hoe kwam de staat Israël tot stand?	93
9 Vluchtelingen	101
10 Oorlogen	110
11 Vredesinitiatieven	121
12 Hamas aan de macht	137
13 Zomerregen	148
14 Twee rivalen en een stokebrand	154
15 In een wurggreep	162
16 Collectieve straffen	169
17 Een vredestichter uit Atlanta	178
18 Amerika en Israël – <i>Een onzalige verbintenis</i>	185
19 Amerika en Israël – <i>De lobbyfactor</i>	199
20 De Europese Unie en Israël	211
21 Joodse pleidooien voor recht	224
22 Joods activisme voor vrede en recht	241

23	Medeplichtigheid van private ondernemingen	249
24	Waarom in touw voor de Palestijnen?	257
25	Berichtgeving	263
26	De grote aanval op Gaza – <i>Waarom?</i>	270
27	De grote aanval op Gaza – <i>Hoe?</i>	281
28	Internationaal recht: vaandel of voetveeg?	297
29	Is een Palestijnse staat een dagdroom geworden?	301
30	Zijn er alternatieven?	308
	 Naschrift	 311
	Open brief aan regering en parlement	327
	Verantwoording van de illustraties	329
	Noten	330
	Bibliografie	360
	Websites	362

DANKWOORD

In de herfst van 2005 ben ik aan dit boek begonnen. Het is een deksels karwei geweest het te voleinden. Vooral voor mijn echtgenote Eugenie was het een beproeving hiervoor jarenlang tijd beschikbaar te moeten stellen die zij, gelet op ons beider leeftijd, terecht gehoopt had anders te besteden. Zonder haar disciplinerende aansporingen in het werk te volharden zou ik me hebben verloren in veel ander intellectueel of maatschappelijk tijdverdrijf en zou de vervaardiging van dit boek (nog) langer hebben geduurd. Daarom heb ik de uitkomst van al het studie- en schrijfwerk aan haar opgedragen.

Heel dankbaar ben ik ook Martin Siepermann. Hij heeft me van meet af aan gefoerageerd met relevante literatuur en anderzootige informatie en me begeleid met waardevolle adviezen. Het graan dat nu te velde staat, is mede door hem gezaaid.

Ook uit geschriften, mij verschaft door Ben Smoes, Jan Elshout en gewezen ambassadeur Jan Wijenberg heb ik lering getrokken. Robert Soeterik en Paul Aarts zijn bereid geweest als kritische meelezers op te treden van (het overgrote deel van) de tekst. Monnikenwerk is dat: moeizaam en tijdrovend, en het loon voor deze dienstvaardigheid komt pas in de hemel.

Lof komt ook toe aan Rolf Heynen die geploeterd heeft aan het notenapparaat. En aan Liesbeth ter Meulen voor het herschrijven van mijn hiëroglifisch geschrijf in toegankelijke teksten.

Van bijzondere waarde is voor mijn werk de betrokkenheid geweest van mijn vrienden van Een Ander Joods Geluid, met name van Jaap Hamburger en Hajo Meyer.

CHRONOLOGIE

- 1896 De Oostenrijkse journalist Theodor Herzl, de grondlegger van het politieke zionisme, publiceert *Der Judenstaat*, waarin hij de stichting van een Joodse nationale staat bepleit.
- 1897 Het Eerste Zionistische Congres in Basel besluit te ijveren voor een Joods nationaal tehuis in Palestina, destijds een onderdeel van het Ottomaanse Rijk.
- 1914-18 Eerste Wereldoorlog.
- 1917 Britse strijdkrachten krijgen de controle over Palestina. Op 2 november geeft Groot-Brittannië de Balfour-verklaring uit, die steun toezegt voor de vestiging van een 'Joods nationaal tehuis' in Palestina.
- 1922 Groot-Brittannië draagt het Mandaat voor Palestina over aan de VN. De Balfour-verklaring wordt in de voorwaarden van het Mandaat opgenomen.
- 1936-39 In Palestina vindt de Arabische Opstand plaats, die vooral tegen de Britten gericht is. De opstand eindigt in 1939.
- 1939-45 Tweede Wereldoorlog. Nazi-Duitsland vermoordt zes miljoen joden.
In Palestina voeren revisionistische zionisten een geweldscampagne tegen de Britten.

1947 (april)	Groot-Brittannië geeft het Mandaat over Palestina terug aan de VN.
1947 (29 november)	De Algemene Vergadering van de VN beveelt met resolutie 181 aan om Palestina op te delen: een Joodse staat op 55 procent, een Arabische staat op 42 procent en een internationale zone rond Jeruzalem. De zionisten aanvaardden het plan. De Palestijnen en Arabische staten verwerpen het. De strijd om Palestina barst los.
1948 (april)	Zionistische legers beginnen een veroveringstocht om zo veel mogelijk land te bezetten voordat het Mandaat afloopt. Dit gaat gepaard met het verdrijven van honderdduizenden Palestijnen en duizenden doden.
1948 (mei)	Meteen na het beëindigen van het Mandaat roepen de zionisten de staat Israël uit. De volgende dag vallen Arabische legers aan. Een militair superieur Israël verslaat de Arabische legers.
1948 (11 december)	De Algemene Vergadering van de VN bepaalt in resolutie 194 dat de Palestijnse vluchtelingen mogen terugkeren. Ook wordt compensatie verlangd voor schade aan of verlies van bezittingen.
1949	Wapenstilstand. Israël behoudt controle over 78 procent van het vroegere mandaatgebied. Jordanië controleert 21,5 procent (de Westoever en Oost-Jeruzalem) en annexeert dat gebied in 1950. Egypte verkrijgt controle over 1,5 procent (de Gazastrook). Ongeveer 780 000 Palestijnen (64 procent van de totale Palestijnse bevolking en ongeveer 90 procent van de Palestijnen op Israëlish grondgebied) raken ontheemd. Van de 476 Palestijnse dorpen worden 418 ontvolkt. 385 dorpen worden met de grond gelijkgemaakt.

- 1956 Tijdens de Suezcrisis valt Israël, samen met Frankrijk en Groot-Brittannië, Egypte aan en bezet de Sinaï en de Gazastrook. Israël wordt in 1957 gedwongen om zich terug te trekken.
- 1964 De Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO wordt door de Arabische Liga opgericht.
- 1967 (juni) Israël begint de Zesdaagse Oorlog en verovert de West-oever, Oost-Jeruzalem, de Gazastrook, de Sinaï, de Golanhoogte en twee Saoedische eilandjes. Tussen juni en december 1967 verdrijft Israël ongeveer 300 000 Palestijnen.
- 1967 (27 juni) Het Israëlische parlement annexeert Oost-Jeruzalem en breidt de grenzen van de stad sterk uit. De Veiligheidsraad bepaalt in resolutie 252 dat de annexatie ‘ongeldig’ is.
- 1967 (26 juli) Yigal Alon lanceert een plan, bedoeld om strategische delen van de bezette gebieden voor Israël te behouden door een combinatie van kolonisatie en territoriale versplintering. Het Alon-Plan is sindsdien de basis voor alle Israëlische activiteiten in de bezette gebieden.
- 1967 (november) De Veiligheidsraad neemt resolutie 242 aan, die Israël oproept de bezette gebieden te verlaten.
- 1967-70 Fatah en andere Palestijnse organisaties beginnen vanaf Jordaans grondgebied een guerrilla tegen Israël. In 1968 grijpen deze facties de controle over de PLO. In februari 1969 wordt Fatah-leider Yasser Arafat gekozen tot voorzitter van het Uitvoerend Comité. De PLO-facties voeren tal van ‘internationale operaties’ uit, voornamelijk vliegtuigkapingen. In 1970 verdrijft Jordanië de PLO, die vervolgens uitwijkt naar Libanon.

- 1973 Egypte en Syrië lanceren de Yom Kippur-oorlog, maar slagen er niet in de bezette gebieden te heroveren. De oorlog leidt tot diplomatieke pogingen om een Arabisch-Israëlische vrede te bereiken.
- 1974 De VN erkennen de PLO als enige wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.
- 1975 Het begin van de Libanese burgeroorlog, waarin de PLO een belangrijke rol speelt.
- 1977 (mei) Likud-leider Menachem Begin wordt gekozen tot premier van Israël. Begin versnelt de kolonisatie van de bezette gebieden.
- 1977 (november) De Egyptische president Anwar Sadat bezoekt als eerste Arabische leider Israël. Zijn bezoek is het startsein voor onderhandelingen die in 1979 leiden tot een Israëlisch-Egyptisch vredesakkoord.
- 1982 Israëlische invasie in Libanon, uitmondend in de bloedbaden in de Palestijnse vluchtelingenkampen Sabra en Shatilla, waarbij duizenden mensen worden gedood. De PLO wordt gedwongen Beiroet te verlaten. Arafat wijkt uit naar Tunis.
- 1987 De intifada (Palestijnse volksopstand) breekt uit.
- 1988 De islamitische verzetsbeweging Hamas wordt opgericht.
- 1990 Irak valt Koeweit binnen.
- 1991 Na de Eerste Golfoorlog brengt de vredesconferentie van Madrid voor het eerst Israëlische en Palestijnse onderhandelaars bij elkaar.

- 1993 Geheime onderhandelingen tussen Israël en de PLO resulteren in Oslo in een overeenkomst over beperkte autonomie voor de Palestijnen en het voornemen het conflict binnen vijf jaar op te lossen. De intifada eindigt.
- 1994 De Palestijnse Autoriteit wordt gevestigd in ongeveer zestig procent van de Gazastrook en in Jericho. De nederzettingen groeien extra hard.
- 1995 (september) Met het Oslo II-akkoord krijgt de Palestijnse Autoriteit volledige controle over drie procent van de Westoever en gedeeltelijke zeggenschap over 27 procent. Israël houdt de macht in de resterende 70 procent.
- 1995 (4 november) Israëls premier Yitzhak Rabin wordt vermoord door een joodse extremist.
- 1996 (29 mei) Na een golf van zelfmoordaanslagen door Hamas, in reactie op de liquidatie van een van haar leiders, weet Likud-leider Benjamin Netanyahu de verkiezingen te winnen.
- 1996 (september) Er vinden bloedige botsingen plaats nadat Israël een tunnel langs de Haram al-Sharif heeft geopend. Er sterven 65 Palestijnen en 15 Israëli's.
- 1997 Het Hebron-protocol verdeelt Hebron in twee zones. Israël houdt het historische centrum van de stad in handen.
Ondanks protesten begint Israël met de bouw van een nieuwe nederzetting, Har Homa, ten zuidoosten van Jeruzalem.
- 1998 De Wye River-overeenkomst, die maar ten dele wordt uitgevoerd. De Palestijnse Autoriteit blijft steken op (volledige) controle van 15 procent van de Westoever.

- 1999 (4 mei) De beoogde einddatum van de Oslo-overeenkomst wordt niet gehaald. Onderhandelingen over een definitieve oplossing moeten nog beginnen.
- 1999 (7 mei) Ehud Barak wordt gekozen tot premier van Israël. Hij weigert de Wye River-overeenkomst verder uit te voeren.
- 1999 (4 september) In Sharm al-Shaikh wordt een overeenkomst getekend voor verdere Israëlische troepenterugtrekking. Ook dit akkoord wordt door Barak niet uitgevoerd.
- 2000 (juli) De poging in Camp David van Ehud Barak en Yasser Arafat om met steun van de Amerikaanse president Clinton tot een definitieve vredesregeling te komen, mislukt.
- 2000 (28 september) Om de Israëlische soevereiniteit over Jeruzalem te bevestigen bezoekt Likud-leider Ariel Sharon met ongeveer duizend soldaten en politieagenten de Haram al-Sharif.
- 2000 (29 september) Bij rellen bij de Haram al-Sharif worden vier Palestijnen gedood. De Al-Aqsa-intifada begint.
- 2001 (januari) Op voorstel van Clinton wordt in Taba een poging ondernomen om het conflict alsnog op te lossen. Ook deze poging mislukt.
- 2001 (6 februari) Likud-leider Ariel Sharon wordt tot premier van Israël gekozen. Hij vormt een coalitie met onder meer de Arbeiderspartij.
Het geweld verheugt met nieuwe zelfmoordaanslagen, Israëlische invasies en de belegering van Palestijnse steden.

- 2001 (11 september) Al Qaida pleegt aanslagen in New York en Washington.
- 2001 (december) Israël begint met de belegering van Arafats hoofdkwartier in Ramallah.
- 2002 (maart) Na een Palestijnse zelfmoordaanslag in Netanya, waarbij 29 doden vallen, trekt het Israëlijsche leger de Westoever binnen en herbezet Palestijnse steden.
- 2002 (juli) De Amerikaanse president Bush eist vervanging van het Palestijnse leiderschap. Tegelijkertijd pleit hij voor de oprichting van een Palestijnse staat. Israël begint op de Westoever met de bouw van een 'scheidsmuur'.
- 2002 (september) Israël verwoest systematisch alle gebouwen rond het hoofdgebouw van Arafats hoofdkwartier in Ramallah.
- 2003 (28 januari) Sharon wordt herkozen tot premier van Israël. Hij vormt een coalitie met rechtse en extreem-rechtse partijen.
- 2003 (maart) De vs en Groot-Brittannië vallen Irak binnen.
- 2003 (mei) Het Kwartet (vs, EU, Rusland, VN) presenteert de Routekaart naar Vrede met als doel een oplossing van het conflict in 2005.
- 2003 (juni) Palestijnse militante bewegingen kondigen een eenzijdig bestand af. Israël voelt zich niet aan het bestand gebonden.
- 2003 (augustus-september) Na de eliminatie van een politiek leider van Hamas zeggen de militante bewegingen het bestand op.

2004	Israël liquideert de stichter van Hamas, Sheik Ahmad Yasin. Veertig dagen later wordt zijn opvolger Abdel-Aziz Rantisi geliquideerd.
2004 (november)	De Palestijnse leider Yasser Arafat overlijdt.
2005 (januari)	Palestijnse presidentsverkiezingen. Hamas stelt geen kandidaat. Fatah-kopstuk Marwan Barghouti, in een gevangenis in Israël, trekt zijn kandidatuur onder grote druk in. Abbas wordt gekozen tot nieuwe president van de Palestijnse Autoriteit.
2005 (maart)	Hamas en Fatah sluiten het Caïro-akkoord, waarmee een staakt-het-vuren wordt afgekondigd en nieuwe parlementaire verkiezingen worden uitgeroepen.
2005 (augustus)	Israël ontmantelt de nederzettingen in de Gazastrook en trekt zijn troepen uit dat gebied terug. Israël weigert om met de Palestijnen over de terugtrekking te onderhandelen en stelt een blokkade van de Gazastrook in.
2006 (januari)	Palestijnse parlementsverkiezingen. Hamas wint een absolute meerderheid van de zetels. Internationale waarnemers concluderen dat de verkiezingen vrij en democratisch zijn verlopen.
2006	Na het mislukken van onderhandelingen over een coalitieregering met Fatah vormt Hamas de regering. Het Kwartet begint een boycot van de Palestijnse Autoriteit. Het Kwartet eist dat de Hamas-regering het geweld afzweert, Israël erkent en bestaande overeenkomsten respecteert. Hamas weigert.
2006 (juni)	Na diverse Israëlische militaire acties en liquidaties, waarbij veel slachtoffers vallen, voert Hamas aan de grens tussen de Gazastrook en Israël een actie uit.

- Hierbij wordt een Israëlische soldaat gevangengenomen. Bij Israëlische aanvallen op Gaza vallen veel doden, voornamelijk onder burgers. Op de Westoever arresteert Israël veel parlementsleden van Hamas.
- 2007 (februari) Na toenemende spanningen tussen Fatah en Hamas, waarbij tientallen doden vallen, sluiten de partijen in Mekka een akkoord om een regering van nationale eenheid te vormen. In april komt deze regering tot stand. De internationale boycot en blokkade van de Gazastrook duren intussen voort.
- 2007 (juni) Na bloedige gevechten met Fatah grijpt Hamas in de Gazastrook de macht. Abbas beschuldigt Hamas van een staatsgreep, ontslaat de Hamas-regering en regeert per decreet, onder andere door benoeming van een nieuwe regering die wordt geleid door Salem Fayyad. Hamas stelt dat het juist een staatsgreep van Fatah, gesteund door de VS, heeft afgewend.
- 2007 (november) Bush organiseert een conferentie in Annapolis met als doel Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen, die voor het einde van Bush' ambtstermijn moeten leiden tot een vredesovereenkomst.
- 2007 (december) Er vindt een internationale conferentie in Parijs plaats om donorgelden voor Abbas en Fayyad in te zamelen. Net als in Annapolis wordt gepoogd om de regering in Ramallah te versterken en die in Gaza te verzwakken.
- 2008 De Palestijnse Autoriteit in Ramallah boekt enige vooruitgang bij het verbeteren van de veiligheids-situatie en de economische situatie op de Westoever. Ook is er steeds meer samenwerking met

- het Israëlische leger bij arrestaties van Hamas-leden op de Westoever. Op politiek vlak is er geen vooruitgang. De uitbreiding van nederzettingen gaat door.
- 2008 (juni) Na Egyptische bemiddeling sluiten Israël en Hamas voor zes maanden een bestand. Volgens het akkoord zou Israël geleidelijk de blokkade van de Gazastrook opheffen. Dat gebeurt echter niet.
- 2008 (november) Israël voert een aanval in de Gazastrook uit, waarbij zes Palestijnen gedood worden. Hamas reageert op de aanval met beschietingen op steden in Zuid-Israël. Het geweld tussen Israël en Hamas verhevigt.
- 2008 (december) Israël begint een grootschalige aanval tegen de Gazastrook, die 22 dagen duurt. Meer dan 1300 Palestijnen, merendeels burgers, en 13 Israëli's worden gedood. Israël wordt van oorlogsmisdaden beschuldigd.
- 2009 (januari) Israël en Hamas kondigen afzonderlijk een staakt-het-vuren af. De blokkade van de Gazastrook wordt door Israël voortgezet. Obama wordt president. Hij wijst George Mitchell als gezant voor het Midden-Oosten aan.
- 2009 (februari) Onder bemiddeling van Egypte beginnen Hamas en Fatah nieuwe besprekingen om het interne conflict op te lossen. Parlementsverkiezingen in Israël.
- 2009 (maart) Netanyahu wordt premier van Israël. Hij vormt een regering met rechts-extremisten en de Arbeiderspartij.

- 2009 (mei) In Qalqilya vallen bij confrontaties tussen de Palestijnse Autoriteit en Hamas meerdere doden.
- 2009 (juni) Obama eist van Israël een volledige bevrozing van de nederzettingen en steun voor de oprichting van een Palestijnse staat. Netanyahu weigert de nederzettingen te bevrozen en verbindt aan de oprichting van een Palestijnse staat onrealistische voorwaarden.

Deze chronologie van het Israëlisch-Palestijnse conflict is beschikbaar gesteld door Hans Kuitert en Mouin Rabbani, auteurs van het boek *Palestina. Land zonder vrede*.

OLIJFBOOM

Het gebeurde in Beit Sahour, een Palestijns dorp nabij Betlehem. In een internationale groep, waarvan ook gewezen ministers uit Ierland en Duitsland en een voormalige ambassadeur van Frankrijk deel uitmaakten, maakte ik een oriëntatieris door Israël en de bezette Palestijnse gebieden. Het was in het laatst van augustus 2005 dat wij daar rondtrokken. In de maand dus waarin Gaza werd ontruimd en vergrendeld, terwijl het bouwen van kolonies in de overige in 1967 bezette gebieden, Oost-Jeruzalem en de westoever van de Jordaan, werd geïntensiveerd. Ruim een jaar nadat Israël te kennen had gegeven voluit te zullen voortgaan met het optrekken van de afscheidingsbarrière (muur), ook al had de hoogste rechter ter wereld de uitvoering van dat project onrechtmatig verklaard. Het dramatische conflict tussen de staat Israël en de Palestijnen was toen al bijna zestig jaar aan de gang, de bezetting al bijna veertig jaar en die werd steeds harder.

De YMCA (Young Men's Christian Association) Oost-Jeruzalem en de YWCA (Young Women's Christian Association) Palestina hadden ons uitgenodigd voor een bezoek aan hun kantoor in Beit Sahour. Het ging om een actie in het kader van een alom in de wereld gesteunde campagne voor het herplanten van olijfbomen op Palestijns land.

Waarom die campagne? Het Israëlische leger heeft honderdduizenden olijfbomen gekapt en gerooid (schattingen lopen op tot bijna een half miljoen) voor het aanleggen van nederzettin-

gen op Palestijns land en voor het bouwen van de scheidingsmuur, die grotendeels geplaatst wordt op bezet gebied. Daarmee werd onnoemelijke schade toegebracht aan de plaatselijke bevolking. Aan Palestijnse boeren worden boomgaarden ontnomen waarvan zij voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn. De olijfbomen verschaffen voedsel voor eigen gebruik en handelswaar. Onder het parool 'Houd hoop levend – Plant een olijfboom!' beijveren campagnevoerders zich om zo veel mogelijk mensen in Nederland en overal elders ertoe te bewegen een of meer olijfbomen in Palestina te bekostigen (twintig euro per boom, een habbekrats).¹ Het gaat hierbij niet alleen om bijdragen voor economisch herstel. Net zo belangrijk is het dat deze vertrapte bevolking niet alle hoop op een leefbare toekomst verliest.

Achter het kantoor in Beit Sahour ligt een tuin. Van daaruit kun je ver uitzien over het heuvelende land. Ginds ligt een omvangrijke nederzetting van Israëlsche kolonisten, hoog op een heuvel. Beneden: Palestijnse dorpjes. Mijn taak was het in die tuin een boom te planten. Een boom? Meer dan een kolossale stronk bleek het niet te zijn. Minstens vijfhonderd jaar oud, werd ons verzekerd, misschien zelfs aanmerkelijk meer. Deze boom was bij het doortrekken van de scheidingsmuur afgezaagd en daarna door een bulldozer gerooid. Attente vrijwilligers hadden nog kans gezien de stronk in veiligheid te brengen. Zou die onooglijke klomp nog kunnen uitgroeien? Heel waarschijnlijk wel, luidde het stellige antwoord, want olijfbomen hebben een taai leven.

De boer die had moeten wijken voor de muur was ook gekomen. Klein, verkrampt door zware arbeid, een verweerd gezicht onder een hoofddoek. Samen hebben we de stronk in de tevoren gereedgemaakte kuil gezet. Al hadden we geen gemeen-

schappelijke taal, de woordeloze communicatie was hartelijk. Hij toonde zich heel dankbaar: even brak in zijn trieste leven de zon door.

Desgevraagd hield ik een toespraakje tot de omstanders. Over het roven van land door de bezetter en over het leed en de nood van de verdreven Palestijnen. Over de grootschalige verwoesting van boomgaarden, die des te tragischer is aangezien de twijg van de olijfboom een teken is van vrede en verzoening. Over vergrijpen tegen het internationale recht en de onmacht van de internationale gemeenschap (een benaming vol zelfbedrog!) daaraan paal en perk te stellen. Ik sloot de toespraak af met een Frans-talig citaat dat ik ooit heb aangetroffen bij een hovenier in Brabant en dat mijn emoties het best kon verwoorden: 'Planter un arbre, c'est un acte de foi en la vie, un acte de confiance en l'avenir, un acte de charité envers les générations futures qui jouiront de ses fruits quand nous ne seront plus.' In onze eigen taal: 'Het planten van een boom is een daad van geloof in het leven, een daad van vertrouwen in de toekomst, een daad van liefde jegens de toekomstige generaties die van de vruchten ervan zullen genieten wanneer wij niet meer zullen zijn.' Maar in het sonore Frans klinken deze woorden toch het indringendst.

Aan het planten van die oude stronk zat een vreemd verhaal vast. Dat gaat over mijn achterkleinzoon in het ambt van minister-president. Eigenlijk had Jan Peter Balkenende, of iemand namens hem, deze planting zullen verrichten, eind oktober 2004, tijdens een olijfboomfestival in Betlehem. Al in het voorjaar van 2004 had de YMCA Nederland hem een olijfboompje aangeboden. Maar toen de zusterorganisatie in Oost-Jeruzalem van de voorgenomen planting namens de Nederlandse premier kennis kreeg, besloot die uit eerbetoon het jonge boompje te vervangen door een (geknotte) eeuwenoude, eerbiedwaardige

boom. Maar de planting ging niet door. Onze premier trok zijn toezegging in nadat diplomaten hem gemeld hadden dat de te herplanten boom ontworteld was door de Israëlische krijgsmacht omdat hij op het tracé van de muur stond. Daarmee, zo werd in Den Haag geoordeeld, kreeg het planten een politieke lading. De ceremonie werd dus afgeblazen. Ook toen de premier in maart 2005 een bezoek bracht aan Israël en de bezette gebieden, heeft de eerder in het vooruitzicht gestelde planting niet plaatsgevonden.

Dit voorval is symptomatisch. Het illustreert hoe scheef (ook) het kabinet zich opstelt in de kwestie Israël/Palestina. Het grootste deel van ons parlement is evenzeer in de ban van vooroordelen hierover. In mijn eigen CDA vind ik voor mijn denkbeelden hieromtrent weinig gehoor. Nooit hebben de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer enige bereidheid getoond mijn pleidooi voor onverkorte handhaving van het internationale recht zelfs maar te aanhoren, laat staan hun opstelling in deze zaak te hertoetsen. De VVD is in dezen geen sikkepit beter. De PvdA heeft blijkens Kamervragen herhaaldelijk een kritische oprisping over het geheide pro-Israël-beleid. Van een wezenlijk andere visie daarop en, in het verlengde hiervan, van echte oppositie daartegen is geen sprake. De enige groeperingen in ons parlement, toegerust met inzicht en het lef zich werkelijk kritisch op te stellen jegens het optreden van de Israëlische regering en jegens de traditionele meegaandheid met, ja onvoorwaardelijke steun aan het doen en laten van die regering, zijn GroenLinks en de SP en, soms, D66.

Vanwaar die bijna kritiekloze aanhankelijkheid aan Israël? Die houding heeft veel te maken met wat er gebeurd is in de laatste wereldoorlog, met de Holocaust bovenal, en het tamelijk lam-

lendige gedrag van veel Nederlanders met betrekking tot de discriminatie, vervolgens deportatie van de Nederlandse Joden tijdens de Duitse bezetting. Het heeft tot lang na de bevrijding geduurd voordat het besef zich verbreidde dat de Nederlanders, in vergelijking met andere Europeanen onder dezelfde bezetting, nogal zijn tekortgeschoten in het zo veel mogelijk beschutten van hun Joodse medeburgers. Nu willen we het destijds falen compenseren met positieve daden jegens de Joodse staat Israël. Het hellevuur van de Holocaust vervult ons, terecht, met afgrijzen. We blijven er met stomheid door geslagen, zozeer dat we niet meer bij machte zijn de staat Israël aan te spreken op zijn wandaden. Israël is, naar het gevoelen van velen, onaanraakbaar. Wat Israël doet is welgedaan, dat is in ons land al decennialang een dominante gedachte. Ook ik heb mij heel lang, te lang, door die gedachte laten leiden.

Aan de pro-Israël-houding van een deel van onze bevolking ligt nog een andere factor ten grondslag. Hoezeer Nederland ook ontkerstend raakt, nog altijd zit velen van ons de christelijke opvoeding in de vezels. Vooral mensen van reformatorische komaf zijn met de Bijbel opgegroeid en daarin duchtig onderwezen. Opvoeding en onderwijs, in het bijzonder in het Oude Testament, hebben niet alleen ingescherpt dat Jezus Christus is voortgekomen uit het Joodse volk, maar ook de notie bijgebracht dat dit het door God uitverkoren volk is en dat de Almachtige met hen een verbond heeft gesloten. En zelfs dat Hij het Joodse volk beloofd heeft dat het zich weer meester zal kunnen maken van het land van de aartsvaders en de profeten. Al hebben de teksten in de heilige boeken hieromtrent verschillende interpretaties gekregen (sommigen houden eraan vast dat het beloofde land zich uitstrekt van de Eufraat tot in Egypte), voor velen heeft het streven van de staat Israël naar gebiedsuitbreiding een Bijbelse funde-

ring. Het annexeren van naburig land door Israël zou daarom niet gelijkgesteld mogen worden met (pogingen tot) verovering door andere landen elders ter wereld. Vooral bij de electoraten van het CDA en van de ChristenUnie kun je die opvatting aantreffen, maar ook in de gelederen van andere partijen komt deze wel voor.

Daarbij komt nog dat bijna iedereen in ons land er beducht voor is te worden beticht van antisemitisme. Uitspraken die – je weet maar nooit – dat verwijt zouden kunnen oproepen doen we maar niet. Geharnaste verdedigers van de staat Israël en zijn regering hanteren dat verwijt om kritiek op het gedrag van die regering te smoren. Gelukkig echter zijn er heel wat mensen in ons land – steeds meer – die zich door die aantijging niet langer ervan laten weerhouden uiting te geven aan hun verontwaardiging over het wangedrag van de staat Israël: schendingen van geldend internationaal recht en van fundamentele mensenrechten. Ook Joodse Nederlanders laten herhaaldelijk bewogen protesten horen. In de stichting Een Ander Joods Geluid hebben zij zich merendeels verenigd.

Het Steuncomité Israëlische Vredes- en Mensenrechten Organisaties (sivmo) geeft een voortreffelijk kwartaalblad uit, *De Brug* genaamd. Dit comité belegt bijeenkomsten waarin Israël met dezelfde maat wordt gemeten als andere staten die als democratisch en aan het recht onderhorig te boek willen staan.

Deze en andere dappere dragers van de banier van de menselijke waardigheid zijn mij tot gids en ik zal in dit boek meer dan eens naar hen verwijzen.

Het heeft lang geduurd voordat ik in de greep kwam van het besef hoezeer het Palestijnse volk wordt vermorzeld onder de wielen van de geschiedenis. Was ik dan in mijn ministeriële ja-